

s'a împlinit. Un vlăstar a eșit din vechia tulpină a Hohenzollernilor, și acel vlăstar și-a întins fragedele-i rădăcini pe pământul României. Să îndreptăm cu toții rugăciuni către cer, ca rădăcina să se întărească și să se înfigă din ce în ce mai adânc, și ca destinele acestei țări, legate de destinele nobilei noastre dinastii să nu fie nici odată despărțite prin nenorocirea soartei și fatalitatea împrejurărilor.

(*Ședința Senatului din 29 Noembrie 1893*).

Pe fațada III, sunt aceste rânduri din discursul pronunțat în ședința Camerei de la 29 Maiu 1893:

«Această Dunăre e a noastră, am plătit-o în destul în trecut, căci au fost secolii în care ea a dus la Mare mai mult sânge românesc de cât apă!»

Pe a patra fațadă e următorul fragment din discursul pe care l'a pronunțat în ședința Camerei de la 13 Decembrie 1894:

«Nu vrem ca sabia română, pe mânerul căreia stă mâna înțeleaptă și deșteaptă a regelui Carol, să fie trasă de un politician oare-care, de un copil descreerat și poate de un spion și un agent provocator în mijlocul unei mulțimi ametește și inconstiente.

«Sabia română nu va fi trasă de cât la ceasul convenit și de acel care a știut să o poarte cu atâta demnitate și care a ilustrat-o în alte lupte a căror memorie glorioasă va face pururea să bată inima românească».

Acest monument măreț a costat 100.000 lei.

EMILE ZOLA

LA DÉBÂCLE

(Fragmente)

1 Septembrie 1870

Desnădăjduiți de a mai sfârși cu mâna asta de turbați cari îi întârziu așa de mult, Bavarezii se pregăteau să uzeze de un tun, la colțul pieței bisericești. Poate că în sfârșit vor putea trece mai departe, după ce vor fi sfărâmat casa.

Și cîntea asta care li se făcea, această artilerie tăbărită asupra lor, acolo, sfârși înveselind sălbăticește pe asediați care și băteau joc plini de dispreț. Ah! nemericii mișei, cu tunul lor!

Vecinic în genunchi, Laurent ținea cu îngrijire în artileristi, omorându-și tot-d'auna ținta; așa că tunul nu putea fi întrebuințat și trecură cinci sau șase minute până să tragă cea dintâi lovitură. De altmintelega, prea sus dată, ghiuleaua nu luă de cât o bucată de acoperiș.

Dar sfârșitul se apropia.

În zadar morții erau socotiți, nu mai era nici un glonte. ~~Sfârșit~~ de oboseală, zăpăciți, cei șase francezi se învâneau prin casă, căutând ce ar putea arunca pe ferestre spre a zdrobi pe vrăjmaș. Unul dintr'ansii, care se arăta sbierând, strângând pumnii, fu sfâșiat de un stol de gloanțe; și nu mai rămaseră de cât cinci.

Ce să facă? Să se scoboare, să cerce să

scape prin grădină și livezi?

În acest minut, se auzi un sgomot asurzitor, un val furios urcă scara: erau Bavarezii cari răsbiseră în sfârșit, împingând poarta de din dos, năvălind în casă.

O invălmășeală grozavă se încinse în odăițe, printre trupurile și mobilele sfărâmate. Unui soldat i se găuri pieptul cu baioneta, iar ceilalți doi făcuți prizonieri, pe când căpitanul care și dădea sufletul, rămânea cu gura deschisă, mâna încă ridicată, ca spre a da un ordin.

Cu toate astea, un ofițer neamț, un blond bine făcut, înarmat cu un revolver, și ai cărui ochi erau injectați de sânge, păreau că iese din orbite, zărise pe Weiss și pe Laurent, unul cu paltonul, cel-lalt cu haina de pânză albăstră; și le striga cu mânie pe franțuzește:

— Cine sunteți? ce tot băgați acolo?

Apoi, văzându-i negri de praf, înțelese îi încercă cu injurături, pe nemțește, bălbind de furie.

Deja ridica revolverul ca să le sfarme capul, când soldații pe cari îi comanda, se năpustiră asupra lui Weiss și a lui Laurent, îi prinseră și îi împinseră pe scară.

Cei doi bărbați erau duși, târați, în mijlocul acestui val omenesc, care îi arunca în drum și se rostogoliră până lângă zidul din față în mijlocul unor ast-fel de zbierete în cât glasul șefilor nu se mai auzea. Atunci, vre-o două trei minute încă pe când ofițerul blond căuta să-i scoată pentru a-i execută, putură să se scoale și să privească.

Alte case se aprindeau acum, Bazeilles nu era să mai fie de cât un cuptor. Pe ferestrele nalte ale bisericești, începeau să iasă limbă de foc. Niște soldați cari alungau de acasă o doamnă bătrână, o sileau să le dea chibrituri ca să dea foc patului ei și perdelelor.

Puțin câte puțin, focul se întindea sub șomoioagele de pac aruncate, sub valurile de gaz răspândite pretutindeni; și nu mai era de cât un război de sălbateci, turbați de prelungirea luptei, răzbunându-și morții peste cari treceau.

Banțele urlau prin fum și printre scântei, înspăimântătoarea gălăgie făcută de tot felul de sgomote, a plângerilor de agonie, a dărâmarilor. De abia se putea vedea om pe om, nori de praf se înălțau, ascundeau soarele, plin de un miros nesuferit de grăsimi și de sânge, ca și cum ar fi fost încărcăți cu toate ticăloșiile măcelului. Ucideau mereu, în toate părțile se distrugea: fiara scăpată, mânia dobitocească, nebunia furioasă a omului gata să mănânce pe om.

Și Weiss, în sfârșit, zări în față casa lui care ardea. Câți-va soldați alergaseră

cu șomuoage de pae aprinse, alții atătau focul aruncând sfărâmurile mobilelor. Rândul de jos fu cuprins îndată de flacări, fumul eși prin toate găurile feței și ale coperișului.

Dar deja boiaugeria de alătura lua și ea foc; și, grozăvie, se auzi glasul mititelui August, culcat în pătișorului lui, delirând în friguri, care chema pe mă-sa; pe când fustele nenorocitei, întinsă pe prag cu capul sfărâmat, — se aprindeau.

— Mamă, mi-e sete... Mamă, dă-mi apă...

Flacările isbucniră, glasul încetă, nu se mai auzi de cât uralele asurzitoare ale învingătorilor.

Dar printre toate sgomotele, printre toate strigătele, un țipăt groaznic se auzi. Era Henriette eare, după atita mers, sosea și-și vedea bărbatul lipit de zid, în fața unui pluton care-și încărea armele. I se acăță de git.

— Doamne! ce este? N'au să te omóre!

Weiss o privea îndobitocit. Ea! nevasta lui, atita timp dorită, adorată cu dragoste idolatră! Și o cutremurare îl redeșteptă, pierdut. Ce făcuse? pentru ce rămăsese să tragă la gloanțe, în loc să se fi dus să se întâlnească cu dinsa, așa cum îi jurase? Acum își vedea toată fericirea pierdută, despărțirea violentă, pe vecie. Pe urmă, singele de pe fruntea nevesti-sei îi isbi vederea; și ea o mașină, întrebă bilbiind.

— Ești rănită?... Ai înebunit de ai venit aici?...

Ea îl intrerupse cu o mișcare de nepăsare.

— Oh! la mine nu-i nimic, o sgărietură... Dar pe tine, pe tine de ce te păzesc! Nu voi să te omoare!

Ofițerul se sbătea în mijlocul drumului ca să facă loc plutonului la distanță. Când zări o femeie de gâtul unui prizonier, reluă mănios în franțuzește:

— Oh, lăsați prostiile, e!... De unde ai eșit? Ce poștești?

— Pe bărbatul meu.

— Bărbatul d-tale, omul acesta?... A fost condamnat, și trebuie să se facă dreptate.

— Dați-mi bărbatul.

— Aide fii cuminte... Dă-te la o parte, noi nu vrem să-ți facem nici un rău.

— Dați-mi bărbatul!

Renunțând atunci de a mai convinge, ofițerul era să dea ordin să o smulgă din brațele prizonierului, când Laurent, care tăcuse până atunci, nepăsător, își permise să se amestice și el.

— Ascultă, căpitane, eu sunt care ți-am nimicit atâta lume, să mă împuște pe mine, e drept. Cu atât mai mult cu cât eu n'am pe nimeni pe lume, nici mamă, nici femeie, nici copii... Pe dând domnul e înșurat... Aide, dați-i drumul dar, pe urmă veți face cu mine ce veți pofti.

Scos din fire, căpitanul urlă:

— Și asta-i una! Ce! vă bateți joc de mine?... Să vie cine-va să ia pe femeia asta!

Trebui să repete porunca aceasta pe nemțește. Un soldat înaintă, un Bavarez scurt și gros, cu capul nespun de mare acoperit cu barbă și păr roș, pe care nu se vedea de cât un nas pătrat și doi ochi mari albaștri. Era plin de sânge, spăimintător, cum e un urs din cei din peștere, o fiară din cele păroase, înroșite peste tot de sângele prăzei pe care a sfărâmat-o.

Henrieta repeta într'un țipăt sfâșietor:

— Dați-mi bărbatul, omoriți-ne pe amândoi.

Dar ofițerul să bătea în piept cu pumnii lui cei mari, zicând că el nu era călău, că dacă erau oameni cari omorau nevinovați, apoi el nu era de-aceia. Ea nu fusese condamnată, și el mai bine și-ar fi tăiat mâna, de cât să se atingă de un fir de păr din capul ei.

Atunci, cum Bavarezul se apropia, Henriette se lipi de Weiss, se acăță de trupul lui din toate puterile, cu desnădăjduire.

— Oh! dragă, te rog, ține-mă. lasă-mă să mor cu tine...

Weiss plângea ca un copil, și, fără să răspundă, se silea să desfacă de umerii lui degetele convulsive ale nenorocitei.

— Tu nu mă mai iubești dar, dacă vrei să mori fără mine... Ține-mă, asta îi va osteni, ne va omori pe amândoi.

El desfăcuse o mânășită, și-o apăsa pe buze, o săruta, pe când se muncea s'o desfacă și pe cea-l-altă.

— Nu, nu, nu mă lăsa... Vrea să mor...

În sfârșit, cu multă greutate, îi apucase amândouă mâinile. Mut până atunci, ferindu-se să vorbească, nu zise de cât un cuvânt:

— Adio, scumpă nevestă.

Și deja, el singur o aruncase în brațele Bavarezului, care o lua. Ea se zbătea, țipa, pe când soldatul, fără indoială ca s'o liniștească, îi spunea o mulțime de vorbe aspre. Cu o silință desperată, ea își întoarse capul și văzu tot.

Nu ținu de cât trei secunde. Weiss, al căruia binoclu lunecase când își lua adio, și-l pusese iute pe nas, ca și cum ar fi vrut să privească moartea în față. Se dădu îndărăt, se lipi cu spatele de zid și-și încrucișă brațele; și în haina lui bucătălită, omul acesta avea o față exaltată, de o frumusețe minunată de curaj. Lângă dânsul Laurent se mulțumise să-și bage mâinele în buzunar. Părea indignat de scena barbară, de ticăloșia acestor sălbateci cari omorau oamenii în fața soțiilor lor. Se îndreptă, se uită la dânsii, le aruncă cu o voce disprețuitoare:

„Porci murdari!”

Dar ofițerul ridicase sabia și cei două oameni căzură grămadă.

L. V.